

THE PALIVERSE PROJECT

Το σύμπαν της σοφίας του Βούδα

Υποσχόλια (Tīkā)

Ο Κανόνας των Ομιλιών - Υποσχόλια (Sutta Piṭaka - Tīkā)

4. Η συλλογή των αριθμημένων ομιλιών - Υποσχόλια
(4. Aṅguttara Nikāya - Tīkā)

11. Υποσχόλια για το βιβλίο των έντεκα (11. Ekādasakanipāta-
tīkā)

2. Το κεφάλαιο για τον αναλογισμό (2. Anussativaggo)

PaliVerse

4. Η συλλογή των αριθμημένων ομιλιών - Υποσχόλια

11. Υποσχόλια για το βιβλίο των έντεκα

2. Anussativaggo

1-4. Paṭhamamahānāmasuttādivaṇṇanā

11-14. Dutiyassa paṭhamādīni uttānatthāni. Tatiye kabaḷīkārāhārābhakkhānanti kabaḷīkārāhārūpajīvīnaṃ. Ko pana devānaṃ āhāro, kā āhāraṇelāti? Sabbesampi kāmāvacaradevānaṃ sudhā āhāro. Sā heṭṭhimehi heṭṭhimehi uparimānaṃ uparimānaṃ paṇītatamā hoti, taṃ yathāsakaṃ divasavaseneva divase divase bhuñjanti. Keci pana “biḷārapadappamāṇaṃ sudhāhāraṃ bhuñjanti, so jivhāya ṭhapitamatto yāva kesagganakhaggā kāyaṃ pharati, tesameva divasavasena satta divase yāpanasamattho hoti”ti vadanti. Asamayavimuttiyā vimuttoti maggavimokkhena vimutto. Aṭṭhannañhi samāpattīnaṃ samāpajjanassa samayopi atthi tassa asamayopi, maggavimokkhena pana vimuccanassa samayo vā asamayo vā natthi. Yassa saddhā balavatī, vipassanā ca āraddhā, tassa gacchantassa tiṭṭhantassa nisīdantassa nipajjantassa khādantassa bhuñjantassa ca maggaphalappaṭivedho nāma na hotīti na vattabbaṃ. Iti maggavimokkhena vimuccantassa samayo vā asamayo vā natthīti maggavimokkho asamayavimutti nāma. Catutthe natthi vattabbaṃ.

Paṭhamamahānāmasuttādivaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Mettāsuttavaṇṇanā

15. Pañcame sesajanāti mettāya cetovimuttiyā alābhino. Samparivattamānāti dakkhiṇeneva passena asayitvā sabbaso parivattamānā. Kācacchamānāti ghurughurupassāsavasena vissaraṃ karontā. Sukhaṃ supatīti ettha duvidhā supanā sayane piṭṭhippasāraṇalakkhaṇā kiriyāmayacittehi avokiṇṇabhavaṅgappavattilakkhaṇā ca. Tatthāyaṃ ubhayatthāpi sukhomeva supati. Yasmā saṇikaṃ nipajjitvā aṅgapaccaṅgāni samodhāya pāsādikena ākārena sayati, niddokkamanepi jhānaṃ samāpanno viya hoti. Tenāha “evaṃ asupitvā”tiādi.

Niddākāle sukhaṃ alabhitvā dukkhena suttattā eva paṭibujjhanakāle sarīrakhedena nitthunanaṃ vijambhanaṃ ito cito ca viparivattanañca hotīti āha “nitthunantā vijambhantā samparivattantā dukkhaṃ paṭibujjhantī”ti. Ayaṃ pana sukkena suttattā sarīrakhedābhāvato nitthunanādivirahitova paṭibujjhati. Tena vuttaṃ “evaṃ appaṭibujjhivā”tiādi. Sukhappaṭibodho ca sarīravikārābhāvenāti āha “sukhaṃ nibbikāra”nti.

Bhaddakameva supinaṃ passatīti idaṃ anubhūtapubbavasena devatūpasamaṃhāravasena cassa bhaddakameva supinaṃ hoti, na pāpakanti katvā vuttaṃ. Tenāha “cetiyaṃ vandanto viyā”tiādi. Dhātukkhobhahetukampi cassa bahulaṃ bhaddakameva siyā yebhuyyena cittajarūpānuguṇatāya utuāhārajarūpānaṃ.

Ure āmukkamuttāhāro viyāti gīvāya bandhitvā ure lambitamuttāhāro viyāti kehici taṃ ekāvalivasena vuttaṃ siyā, anekaratanāvalisamūhabhūto pana muttāhāro aṃsappadesato paṭṭhāya yāva kaṭippadesassa heṭṭhābhāgā palambanto ure āmukkoyeva nāma hoti.

Visākhaththero viyāti so kira pāṭaliputte kuṭumbiyo ahosi. So tattheva vasamāno assosi “tambapaṇṇidīpo kira cetiyamālālaṅkato kāsāvapajjoto, icchiticchitatṭhāneyevettha sakkā nisīdituṃ vā nipajjituṃ vā, utusappāyaṃ senāsanasappāyaṃ puggalasappāyaṃ dhammassavanasappāyanti sabbamettha sulabha”nti. So attano bhogakkhandhaṃ puttadārassa niyyātetvā dussante baddhena ekakahāpaṇeneva gharā nikkhamitvā samuddatīre nāvaṃ udikkhamāno ekaṃ māsam vasi. So vohārakusalatāya imasmiṃ ṭhāne bhaṇḍaṃ kiṇitvā asukasmiṃ vikkiṇanto dhammikāya vaṇijjāya tenevantaramāseṇa sahaṣṣaṃ abhisamhari. Iti anupubbena mahāvihāraṃ gantvā pabbajjaṃ yācati. So pabbājanatthāya sīmaṃ nīto taṃ sahaṣṣatthavikaṃ ovaṭṭikantarena bhūmiyaṃ pātesi. “Kimeta”nti ca vutte “kahāpaṇasahaṣṣaṃ, bhante”ti vatvā, “upāsaka, pabbajitakālato paṭṭhāya na sakkā vicāretuṃ, idāneva naṃ vicārehī”ti vutte “visākhassa pabbajjaṭṭhānaṃ āgatā mā rittahatthā gamiṃsū”ti muñcitvā sīmāmālake vikkiritvā pabbajitvā upasampanno. So pañcavasso hutvā dvemātikā paguṇā katvā attano sappāyaṃ kammaṭṭhānaṃ gahetvā ekekasmīṃ vihāre cattāro cattāro māsē samapavattavāsaṃ vasamāno cari. Evaṃ caramāno -

“Vanantare ṭhito thero, visākho gajjamānako;
Attano guṇamesanto, imamatthaṃ abhāsatha.

“Yāvatā upasampanno, yāvatā idha māgato;
Etthantare khalitaṃ natthi, aho lābho te mārisā”ti.

So cittalapabbatavihāraṃ gacchanto dvedhāpathaṃ patvā “ayaṃ nu kho maggo, udāhu aya”nti cintayanto aṭṭhāsi. Athassa pabbate adhivatthā devatā hatthaṃ pasāretvā “eso maggo”ti dasseti. So cittalapabbatavihāraṃ gantvā tattha cattāro māsē vasitvā “paccūse gamissāmi”ti cintetvā nipajji. Caṅkamasīse maṇilarukkhe adhivatthā devatā sopānaphalake nisīditvā parodi. Thero “ko eso”ti āha. Ahaṃ, bhante, maṇīliyāti. Kissa rodasīti? Tumhākaṃ gamanaṃ paṭiccāti. Mayi idha vasante tumhākaṃ ko guṇoti? Tumhesu, bhante, idha vasantesu amanussā aññamaññaṃ mettaṃ paṭilabhanti, te dāni tumhesu gatesu kalahaṃ karissanti, duṭṭhullampi kathayissantīti. Thero “sace mayi idha vasante tumhākaṃ phāsuvihāro hoti, sundara”nti vatvā aññepi cattāro māsē tattheva vasitvā puna tattheva gamanacittaṃ uppādesi. Devatāpi puna tattheva parodi. Eteneva upāyena thero tattheva vasitvā tattheva parinibbāyīti. Evaṃ dhamattāvihārī bhikkhu amanussānaṃ piyo hoti.

Balavapiyacittatāyāti iminā balavapiyacittatāmattenapi satthaṃ na kamati, pageva mettāya cetovimuttiyāti dasseti. Khippameva cittaṃ samādhiyati, kenaci paripanthena parihīnajjhānassa byāpādassa dūrasamussāritabhāvato khippameva samādhiyati, “āsavānaṃ khayāyā”ti keci. Sesam suviññeyyameva. Ettha ca kiñcāpi ito aññakammaṭṭhānavasena adhigatajjhānānampi sukhasupanādayo ānisaṃsā labbhanti. Yathāha -

“Sukhaṃ supanti munayo, ajjhattaṃ susamāhitā;
Suppabuddhaṃ pabujjhanti, sadā gotamasāvaka”ti. Ca ādi -

Tathāpime ānisaṃsā brahmavihāralābhino anavasesā labbhanti byāpādādīnaṃ ujuvipaccanīkabhāvato brahmavihārānaṃ. Tenevāha “nissaraṇaṃ hetuṃ, āvuso, byāpādassa, yadidaṃ mettācetovimuttī”tiādi. Byāpādādivasena ca sattānaṃ dukkhasupanādayoti tappaṭipakkhabhūtesu brahmavihāresu siddhesu sukkhasupanādayo hatthagatā eva hontīti.

Mettāsuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Aṭṭhakanāgarasuttavaṇṇanā

16. Chaṭṭhe beluvagāmaketi vesāliyā dakkhiṇapasse avidūre beluvagāmakō nāma atthi, taṃ gocaragāmaṃ katvāti attho. Sārappattakulagaṇanāyāti mahāsāramahappattakulagaṇanāya. Dasame tṭhāneti aññe aññeti dasagaṇanaṭṭhāne. Aṭṭhakanagare jāto bhavoti aṭṭhakanāgaro. Kukkuṭārāmoti pāṭaliputte kukkuṭārāmo, na kosambiyaṃ.

Pakatatthappaṭiniddeso ta-saddoti tassa “bhagavatā”tiādīhi padehi samānādhikaraṇabhāvena vuttassa yena abhisambuddhabhāvena bhagavā pakato adhigato supākaṭo ca, taṃ abhisambuddhabhāvaṃ saddhiṃ āgamanīyapaṭipadāya atthabhāveneva dassento “yo so...pe... abhisambuddho”ti āha. Satipi ñāṇadassanasaddānaṃ idha paññāvevacanabhāve tena tena visesena nesam visayavisesa pavattidassanattaṃ asādhāraṇaṇāṇavisesavasena, vijjāttayavasena, vijjābhīññānāvaraṇavasena, sabbaññūtaññānamāṃsacakkhuvasena paṭivedhadesanāññavasena ca tadatthaṃ yojetvā dassento “tesaṃ tesa”ntiādimāha. Tattha āsayānusayaṃ jānatā āsayānusayaññāna, sabbaññeyyadhammaṃ passatā sabbaññūtānāvaraṇaṇāṇehi. Pubbenivāsādīhīti pubbenivāsāsavakkhayaññāṇehi. Paṭivedhapaññāyāti ariyamaggapaññāya. Desanāpaññāya passatāti desetabbadhammānaṃ desetabbappakāraṃ bodhaneyyapuggalānañca āsayānusayacaritādhimuttiādhedhammaṃ dhammaṃ desanāpaññāya yāthāvato passatā. Arīnanti kilesārīnaṃ, pañcavidhamārānaṃ vā sāsanaṃ vā paccatthikānaṃ aññatitthiyānaṃ. Tesaṃ pana hananaṃ pāṭihāriyehi abhibhavanaṃ appaṭibhānatākaraṇaṃ ajjuhekkhānañca. Kesivinayasuttañcetta nidassanaṃ. Tathā tṭhānāṭṭhānādīni jānatā. Yathākammapage satte passatā. Savāsanānamāsavānaṃ khīṇattā arahatā. Abhiññeyyādibhede dhamme abhiññeyyādito aviparītāvabodhato sammāsambuddhena.

Atha vā tīsu kālesu appaṭihataññānatāya jānatā. Kāyakammādivasena tiṇṇampi kammānaṃ ñāṇanuparivattito nisammakāritāya passatā. Davādīnampi abhāvasādhikāya pahānasampadāya arahatā. Chandādīnaṃ ahānihetubhūtāya akkhayapaṭibhānasādhikāya sabbaññūtāya sammāsambuddhenāti evaṃ dasabalaatṭhārāsāveṇīkabuddhadhammavasenapi yojanā kātābā.

Abhisāṅkhatanti attano paccayehi abhisammukhabhāvena samecca sambhuyya kataṃ. Svāssa katabhāvo uppādanena veditabbo, na uppannaṃ paṭisaṅkharaṇenāti āha “uppādita”nti. Te cassa paccayā cetanāpadhānāti dassetuṃ pāṭiyaṃ “abhisāṅkhatam abhisāṅcetayita”nti vuttanti “cetayitam kappayita”nti atthamāha. Abhisāṅkhatam abhisāṅcetayitanti ca jhānassa pātubhāvadassanamukhena viddhamāsaṇabhāvaṃ ulliṅgeti. Yañhi ahutvā sambhavati, taṃ hutvā paṭiveti. Tenāha pāṭiyaṃ “yaṃ kho panā”tiādi. Samathavipassanādhame tṭhitoti ettha samathadhamme tṭhitattā samāhito vipassanaṃ paṭṭhapetvā aniccānupassanādīhi

niccasaññādayo pajahanto anukkamena taṃ anulomaññaṃ pāpetā hutvā vipassannādhamme t̥hito. Samathavipassanāsaṅkhātesu dhammesu rañjanaṭṭhena rāgo. Nandanaṭṭhena nandī. Tattha sukhumā apekkhā vuttā. Yā nikaṇṭhīti vuccati.

Evam̐ santeti evam̐ yathārutavaseneva imassa suttapadassa atthe gaheṭṭabbe sati. Samathavipassanāsu chandarāgo kattabboti anāgāmiphalaṃ anibbattetvā tadatthāya samathavipassanāpi anibbattetvā kevalaṃ tattha chandarāgo kattabbo bhavissati. Kasmā? Tesu samathavipassanāsaṅkhātesu dhammesu chandarāgamattena anāgāminā laddhabbassa aladdhaanāgāmiphalaṃ laddhabbattā. Tathā sati tena anāgāmiphalaṃ laddhabbameva hoti. Tenāha “anāgāmiphalaṃ paṭiladdhaṃ bhavissatī”ti. Sabhāvato rasitabbattā aviparīto attho eva attharaso.

Aññāpi kāci sugatīyoti vinipātike sandhāyāha. Aññāpi kāci duggatīyoti asurakāyamāha.

Appaṃ yācītena bahuṃ dentena ulārapurisena viya ekaṃ dhammaṃ pucchītena “ayampi ekadhammo”ti kathitattā ekādasapi dhammā pucchāvasena ekadhammo nāma jāto paccekaṃ vākyaparisaṃmāpanaṇṭyena. Pucchāvasenāti “atthi nu kho, bhante ānanda, tena...pe... sammāsambuddhena ekadhammo sammadakkhāto”ti evam̐ pavattapucchāvasena. Amatuppattiatthenāti amatabhāvassa uppattīhetutāya, sabbānīpi kammaṭṭhānāni ekarasāpi amatādhigamassa paṭipattiyāti attho. Evamettha aggaphalabhūmi anāgāmiphalaṃ bhūmi dveva bhūmiyo sarūpato āgatā, nānantariyatāya pana heṭṭhimāpi dve bhūmiyo atthato āgatā evāti daṭṭhabbāti. Pañca satāni aggho etassāti pañcasataṃ. Sesamettha uttānameva.

Aṭṭhakanāgarasuttavaṇṇanā nīṭṭhitā.

7. Gopālasuttavaṇṇanā

17. Sattame tisso kathāti tisso aṭṭhakathā, tividhā suttassa atthavaṇṇanāti attho. Ekekaṃ padaṃ nālaṃ mūlaṃ etissāti evaṃsaññitā ekaṇālīkā. Ekekaṃ vā padaṃ nālaṃ atthaniggamanamaggo etissāti ekaṇālīkā. Tenāha “ekekassa padassa atthakathana”nti. Cattāro aṃsā bhāgā atthasallakkhaṇūpāyā etissāti caturassā. Tenāha “catukkaṃ bandhitvā kathana”nti. Niyamato nisinnassa āraddhassa vatto saṃvatto etissā atthīti nisinnavattikā, yathāāraddhassa atthassa viṣuṃ viṣuṃ pariyoṣāpikāti attho. Tenāha “paṇḍitaḥ gopālakaṃ dassetvā”tiādi. Ekekassapi padassa piṇḍatthadassanavasena bahūnaṃ padānaṃ ekajjhaṃ atthaṃ akathetvā ekamekassa padassa atthavaṇṇanā ayaṃ sabbattha labbhati. Catukkaṃ bandhitvāti kaṇhapakkhe upamopameyyadvayaṃ, tathā sukkapakkheti idaṃ catukkaṃ yojetvā. Ayaṃ edisesu eva suttasu labbhati. Pariyoṣānagamananti keci tāva āhu “kaṇhapakkhe upamaṃ dassetvā upamā ca nāma yāvadeva upameyyasampaṭipādanatthāti upameyyatthaṃ āharitvā saṃkilesapakkhaniddeso ca vodānapakkhavibhāvanatthāyāti sukkapakkhampi upamopameyyavibhāgena āharitvā suttatthassa pariyoṣāpanaṃ. Kaṇhapakkhe upameyyaṃ dassetvā pariyoṣānagamanādīsipi eseva nayo”ti. Apare pana “kaṇhapakkhe, sukkapakkhe ca taṃtaṃ upamūpameyyatthānaṃ viṣuṃ viṣuṃ pariyoṣāpetvāva kathanaṃ pariyoṣānagamana”nti vadanti. Ayanti nisinnavattikā. Idhāti imasmiṃ gopālakasutte. Sabbācariyānaṃ āciṇṇāti sabbehipi pubbācariyehi ācaritā saṃvaṇṇitā, tathā ceva pālī pavattāti.

Aṅgīyanti avayavabhāvena ñāyantīti aṅgāni, koṭṭhāsā. Tāni panettha yasmā sāvajjasabhāvāni, tasmā āha “aṅgehīti aguṇakoṭṭhāsehī”ti. Gomaṇḍalanti gosamūhaṃ. Pariharitunti rakkhituṃ. Taṃ pana pariharaṇaṃ pariggahetvā vicaraṇanti āha “pariggahetvā vicaritu”nti. Vaḍḍhinti gunnaṃ bahubhāvaṃ bahugorasatāsaṅkhātaṃ parivuddhiṃ. “Ettakamida”nti rūpīyatīti rūpaṃ, parimāṇaparicchedopi sarīrarūpampīti āha “gaṇanato vā vaṇṇato vā”ti. Na pariyesati vīnaṭṭhabhāvasseva ajānanato. Nīlāti ettha iti-saddo ādiattho. Tena setasabalādivaṇṇaṃ saṅgaṇhāti.

Dhanusattisūlādīti ettha issāsācariyānaṃ gāvīsu kataṃ dhanulakkhaṇaṃ. Kumārabhattigaṇānaṃ gāvīsu kataṃ sattilakkhaṇaṃ. Issarabhattigaṇānaṃ gāvīsu kataṃ sūlakkhaṇanti yojanā. Ādi-saddena rāmaṇāsudevagaṇādīnaṃ gāvīsu kataṃ pharasucakkādilakkhaṇaṃ saṅgaṇhāti.

Nīlamakkhikāti piṅgalamakkhikā, khuddakamakkhikā eva vā. Saṭṭati rujaṭi etāyāti sātīkā, saṃvaḍḍhā sātīkā āsātīkā. Tenāha “vaḍḍhantī”tiādi. Hāretāti apānetā.

Vākenāti vākaṭṭhena. Cīraṇenāti pilotikena. Antovasseti vassakālassa abbhantare. Niggāhanti susumārādiggāharahitaṃ. Pīṭanti pāṇiyassa pīṭabhāvaṃ. Sīhabyagghādīparissayena sāsāṅko sappatībhayo.

Pañca ahāni ekassāti pañcāhiko, so eva vāroṭi, pañcāhikavāro. Evaṃ sattāhikavāropi veditabbo. Cīṇaṭṭhānanti caritaṭṭhānaṃ gocaraggahitaṭṭhānaṃ.

Pitīṭṭhānanti pitarā kātabbaṭṭhānaṃ, pitarā kātabbakiccanti attho. Yathāruṇiṃ gaṇetvā gacchantīti gunnaṃ rucianurūpaṃ gocarabhūmiṃ vā nadipāraṃ vā gaṇetvā gacchanti. Gobhattanti kappāsāṭṭhikādimissaṃ gobhuñjitabbaṃ bhattaṃ. Bhattaggaṇeṇeva yāgupi saṅgaṇhāti.

Dvīhākārehīti vuttaṃ ākāradvayaṃ dassetuṃ “gaṇanato vā samuṭṭhānato vā”ti vuttaṃ. Evaṃ pāḷiyaṃ āgatāti “upacayo santatī”ti jātiṃ dvidhā bhinditvā hadayavatthūṃ aggahetvā dasāyatanāni pañcadasa sukhumaṇḍapānīti evaṃ rūpakaṇḍapāliyaṃ āgatā. Pañcavīsati rūpakoṭṭhāsāti salakkhaṇato aññaṃaññaṃsaṅkarābhāvato rūpabhāgā. Rūpakoṭṭhāsāti vā viṣuṃ viṣuṃ appavattitvā kalāpabhāveṇeva pavattanato rūpakalāpā. Koṭṭhāsāti ca aṃsā avayavāti attho. Koṭṭhanti vā sarīraṃ, tassa aṃsā kesādayo koṭṭhāsāti aññepi avayavā koṭṭhāsā viya koṭṭhāsā.

Seyyathāpītiādi upamāsaṃsandanaṃ. Tattha rūpaṃ pariggahetvāti yathāvuttaṃ rūpaṃ salakkhaṇato ñāṇena pariggaṇhitvā. Arūpaṃ vavatthapetvāti taṃ rūpaṃ nissāya ārammaṇaṃ katvā pavattamāne vedanādiṃ cattāro khandhe arūpanti vavatthapetvā. Rūpārūpaṃ pariggahetvāti puna tattha yaṃ rūppanalakkhaṇaṃ, taṃ rūpaṃ. Tadaññaṃ arūpaṃ. Ubhayavinimuttaṃ kiñci natthi attā vā attaniyaṃ vāti evaṃ rūpārūpaṃ pariggahetvā. Tadubhayaṃ avijjādinā paccayena sapaccayanti paccayaṃ sallakkhetvā, aniccatādilakkhaṇaṃ āropetvā yo kalāpasammasanādikkamena kammaṭṭhānaṃ matthakaṃ pāpetuṃ na sakkoti, so na vaḍḍhatīti yojanā.

Ettakaṃ rūpaṃ ekasamuṭṭhānanti cakkhāyatanaṃ, sotāyatanaṃ, ghāṇāyatanaṃ, jivhāyatanaṃ, kāyāyatanaṃ, itthindriyaṃ, purisindriyaṃ, jīvitindriyanti aṭṭhavidhaṃ kammavasena; kāyaviññatti, vacīviññattīti idaṃ dvayaṃ cittavasenāti ettakaṃ rūpaṃ

ekasamuṭṭhānaṃ. Saddāyatanamekaṃ utucittavasena dvisamuṭṭhānaṃ. Rūpassa lahutā, mudutā, kammaññatāti ettakaṃ rūpaṃ utucittāhāravasena tisamuṭṭhānaṃ. Rūpāyatanam, gandhāyatanam, rasāyatanam, phoṭṭhabbāyatanam, ākāsadhātu, āpodhātu, kabalīkāro āhāroti ettakaṃ rūpaṃ utucittāhārakammavasena catusamuṭṭhānaṃ. Upacayo, santati, jaratā, rūpassa aniccatāti ettakaṃ rūpaṃ na kutoci samuṭṭhātīti na jānāti. Samuṭṭhānato rūpaṃ ajānantotiādīsu vattabbaṃ “gaṇanato rūpaṃ ajānanto”tiādīsu vuttanayeneva veditabbaṃ.

Kammalakkhaṇoti attanā kataṃ duccharitakammaṃ lakkhaṇam etassāti kammalakkhaṇo, bālo. Vuttañhetam - “tīṇimāni, bhikkhave, bālassa bālalakkhaṇāni. Katamāni tīṇi? Duccintitacintī hoti, dubbhāsitaḥāsī, dukkaṭakammakārī. Imāni kho...pe... lakkhaṇāni”ti. Attanā kataṃ sucaritakammaṃ lakkhaṇam etassāti kammalakkhaṇo, paṇḍito. Vuttampi cetam “tīṇimāni, bhikkhave, paṇḍitassa paṇḍitalakkhaṇāni. Katamāni tīṇi? Sucintitacintī hoti, subhāsitaḥāsī, sukatakkammakārī. Imāni kho...pe... paṇḍitalakkhaṇāni”ti. Tenāha “kusalākusalakammaṃ paṇḍitabālalakkhaṇa”nti.

Bāle vajjetvā paṇḍite na sevātīti yaṃ bālapuggale vajjetvā paṇḍitasevanam atthakāmena kātābbaṃ, tam na karoti. Tathābhūtaṃ ca ayamādīnavoti dassetuṃ puna “bāle vajjetvā”tiādi vuttaṃ. Tattha yaṃ bhagavatā “idaṃ vo kappatī”ti anuññātam, tadanulomañce, tam kappiyam. Yaṃ “idaṃ vo na kappatī”ti paṭikkhattam, tadanulomañce, tam akappiyam. Yaṃ kosallasambhūtam, tam kusalam, tappaṭipakkham akusalam. Tadeva sāvajjam, kusalam anavajjam. Āpattito ādito dve āpattikkhandhā garukam, tadaññam lahukam. Dhammato mahāsāvajjam garukam, appasāvajjam lahukam. Sappaṭikāram satekiccham, appaṭikāram atekiccham. Dhammatānugataṃ kāraṇam, itaram akāraṇam. Tam ajānantoti kappiyākappiyam, garuka-lahukam, satekicchātekkiccham ajānanto suvisuddham katvā sīlam rakkhituṃ na sakkoti. Kusalākusalam, sāvajjānavajjam, kāraṇākāraṇam ajānanto khandhādīsu akusalatāya rūpārūpapariggahampi kātuṃ na sakkoti, kuto tassa kammaṭṭhānam gahetvā vaḍḍhanā. Tenāha “kammaṭṭhānam gahetvā vaḍḍhetuṃ na sakkoti”ti.

Govaṇasadise attabhāve uppajjitvā tattha dukkhupattihetuto micchāvitakkā āsāṭikā viyāti āsāṭikāti āha “akusalavitakkaṃ āsāṭikam ahāretvā”ti.

“Gaṇḍoti kho, bhikkhave, pañcannetaṃ upādānakkhandhānam adhivacana”nti vacanato chahi vaṇamukhehi vissandamānayūso gaṇḍo viya pilotikākhaṇḍena chadvārehi vissandamānakilesāsuci attabhāvavaṇo satisamvarena pidahitabbo, ayam pana evam na karotīti āha “yathā so gopālako vaṇam na paṭicchādeti, evam samvaram na sampādeti”ti.

Yathā dhūmo indhanam nissāya uppajjamāno saṇho sukhumo, tam tam vivaram anupavissa byāpento sattānam ḍaṃsamakasādīparissayam vinodeti, aggijālāsamuṭṭhānassa pubbaṅgamo hoti, evam dhammadesanāññānassa indhanabhūtam rūpārūpadhammajātam nissāya uppajjamānā saṇhā sukhumā tam tam khandhantaram āyatanantarañca anupavissa byāpeti, sattānam micchāvitakkādīparissayam vinodeti, ñāṇaggijālāsamuṭṭhāpanassa pubbaṅgamo hoti, tasmā dhūmo viyāti dhūmoti āha “gopālako dhūmam viya dhammadesanādhūmam na karotī”ti. Attano santikaṃ upagantvā nisinnassa kātābbā tadanucchavikā dhammakathā upanisinnakakathā. Katassa dānādīpuññassa anumodanakathā anumodanā. Tatoti dhammakathādīnam akaraṇato. “Bahussuto guṇavāti na

jānanti’’ti kasmā vuttaṃ? Nanu attano jānāpanatthaṃ dhammakathādi na kātabbamevāti? Saccam na kātabbameva, suddhāsayaena pana dhamme kathite tassa guṇajānanam sandhāyetam vuttaṃ. Tenāha bhagavā -

’’Nābhāsamanam jānanti, missam bālehi paṇḍitam;
Bhāsaye jotaye dhammam, paggaṇhe isinam dhaja’’nti.

Taranti otaranti etthāti titthaṃ, naditaḷākādīnam nahānapānādiatthaṃ otaraṇaṭṭhānam. Yathā pana tam udakena otiṇṇasattānam sarīramalam pavāheti, parissamam vinodeti, visuddhiṃ uppādeti, evam bahussutā attano samīpaṃ otiṇṇasattānam dhammodakena cittamalam pavāhenti, parissamam vinodenti, visuddhiṃ uppādenti, tasmā te titthaṃ viyāti titthaṃ. Tenāha ’’titthabhūte bahussutabhikkhū’’ti. Byañjanam katham ropetabbanti, bhante, idam byañjanam ayaṃ saddo katham imasmiṃ atthe ropetabbo, kena pakārena imassa atthassa vācako jāto. ’’Nirūpetabba’’nti vā pāṭho, nirūpetabbam ayaṃ sabhāvanirutti kathamettha nirūḷhāti adhippāyo. Imassa bhāsitassa ko atthoti saddatthaṃ pucchati. Imasmiṃ ṭhāneti imasmiṃ pālippadese. Pāḷi kiṃ vadatīti bhāvatthaṃ pucchati. Attho kiṃ dīpetīti bhāvatthaṃ vā? Saṅketatthaṃ vā. Na paripucchati vimaticchedanapucchāvasena sabbaso puccham na karoti. Na paripaṇhatīti pari pari attano ñātuṃ iccham na ācikkhati, na vibhāveti. Tenāha ’’na jānāpetī’’ti. Teti bahussutabhikkhū. Vivaraṇam nāma atthassa vibhajitvā kathananti āha ’’bhājetvā na desenti’’ti. Anuttānīkatanti ñāṇena apākaṭīkatam guyham paṭicchannam. Na uttāniṃ karontīti sinerupādamūle vālikam uddharanto viya pathaviṣandhārodakam vivaritvā dassento viya ca uttānam na karonti.

Evaṃ yassa dhammassa vasena bahussutā ’’tittha’’nti vuttā pariyāyato. Idāni tameva dhammam nipariyāyato ’’tittha’’nti dassetuṃ ’’yathā vā’’tiādi vuttaṃ. Dhammo hi taranti otaranti etena nibbānam nāma taḷākanti ’’tittha’’nti vuccati. Tenāha bhagavā sumedhabhūto -

’’Evaṃ kilesamaladhovaṃ, vijjante amatantaḷe;
Na gavesati tam taḷākam, na doso amatantaḷe’’ti. -

Dhammasseva nibbānassotaraṇatitthabhūtassa otaraṇākāram ajānanto ’’dhammatitthaṃ na jānāti’’ti vutto.

Pītāpītanti gogaṇe pītam apītaṇca gorūpaṃ na jānāti, na vindati. Avindanto hi ’’na labhati’’ti vutto. ’’Ānisaṃsam na vindati’’ti vatvā tassa avindanākāram dassento ’’dhammassavanaggaṃ gantvā’’tiādimāha.

Ayaṃ lokuttaroti padaṃ sandhāyāha ’’ariya’’nti. Paccāsattiñāyena anantarassa hi vipaṭisedho vā. Ariyasaddo vā niddosapariyāyo daṭṭhabbo. Aṭṭhaṅgikanti ca visuṃ ekajjhaṇca aṭṭhaṅgikaṃ upādāya gahetabbam, aṭṭhaṅgatā bāhullato ca. Evaṇca katvā sattaṅgassapi ariyamaggassa saṅgaho siddho hoti.

Cattāro satipaṭṭhānetiādīsu avisesena satipaṭṭhānā vuttā. Tattha kāyavedanācittadhammārammaṇā satipaṭṭhānā lokiyā, tattha sammohaviddhamsanavasena pavattā nibbānārammaṇā lokuttarāti evaṃ ’’ime lokiyā, ime lokuttarā’’ti yathābhūtam nappajānāti.

Anavasesaṃ duhatīti paṭiggahaṇe mattaṃ ajānanto kismiñci dāyake saddhāhāniyā, kismiñci paccayahāniyā anavasesaṃ duhati. Vācāya abhihāro vācābhihāro. Paccayānaṃ abhihāro paccayābhihāro.

“Ime amhesu garucittikāraṃ na karontī”ti iminā navakānaṃ bhikkhūnaṃ sammāpaṭipattiyā abhāvaṃ dasseti ācariyupajjhāyesu pitupemassa anupaṭṭhāpanato, tena ca sikkhāgāravatābhāvadīpanena saṅghassa abhājanabhāvaṃ, tena therānaṃ tesu anuggahābhāvaṃ. Na hi sīlādiguṇehi sāsane thirabhāvappattā ananuggahetabbe sabrahmacārī anuggaṇhanti, niratthakaṃ vā anuggahaṃ karonti. Tenāha “navake bhikkhū”tiādi. Dhammakathābandhanti paveṇiāgataṃ pakiṇṇakadhammakathāmaggaṃ. Saccasattappaṭisandhipaccayākārappaṭisaṃyuttaṃ suññatādīpanaṃ guḷhaganthaṃ. Vuttavipallāsavasenaṃ “na rūpaññū”tiādīsu vuttassa paṭisedhassa paṭikkhepavasena aggahaṇavasena. Yojetvāti “rūpaññū hotīti gaṇanato vā vaṇṇato vā rūpaṃ jānāti”tiādinā, “tassa gogaṇopi na parihāyati, pañcagorasaparibhogatopi na paribāhiro hotī”tiādinā ca atthaṃ yojetvā. Veditabboti tasmīṃ tasmīṃ pade yathārahaṃ attho veditabbo. Sesāṃ sabbattha uttānamevāti.

Gopālasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

Iti manorathapūraṇiyā aṅguttaranikāya-aṭṭhakathāya

Ekādasakanipātavaṇṇanāya anuttānatthadīpanā samattā.

Niṭṭhitā ca manorathapūraṇiyā aṅguttaranikāya-aṭṭhakathāya

Anuttānatthapadavaṇṇanā.

Nigamanakathāvaṇṇanā

Mahāaṭṭhakathāya sāranti aṅguttaramahāaṭṭhakathāya sāraṃ. Ekūnasatṭhimattoti thokaṃ ūnabhāvato mattasaddaggaṇaṃ. Mūlaṭṭhakathāsāranti pubbe vuttaaṅguttaramahāaṭṭhakathāya sārameva anuṇigamavasena vadati. Atha vā mūlaṭṭhakathāsāranti porāṇaṭṭhakathāsu atthasāraṃ. Tenedaṃ dasseti - aṅguttaramahāaṭṭhakathāya atthasāraṃ ādāya imaṃ manorathapūraṇiṃ karonto sesamahānikāyānampi mūlaṭṭhakathāsu idha viniyogakkhamaṃ atthasāraṃ ādāya evamakāsinti. Mahāvihārādhivāsīnanti ca idaṃ purimapacchimapadehi saddhiṃ sambandhitabbaṃ “mahāvihārādhivāsīnaṃ samayaṃ pakāsayantī, mahāvihārādhivāsīnaṃ mūlaṭṭhakathāsāraṃ ādāyā”ti. Tenāti puññaṃ. Hotu sabbo sukhī lokoti kāmāvacarādivibhāgo sabbo sattaloko yathārahaṃ bodhittayādhigamavasena sampattena nibbānasukhena sukhī sukhito hotūti sadevakassa lokassa accantaṃ sukhādhigamāya attano puññaṃ pariṇāmeti.

Ettāvatā samattāva, sabbaso vaṇṇanā ayaṃ;
Vīsatiyā sahassehi, ganthehi parimāṇato.

Porāṇānaṃ kathāmagga-sāramettha yato ṭhitaṃ;
Tasmā sārattamañjūsā, iti nāmena vissutā.

Ajjhesito narindena, sohaṃ parakkamabāhunā;
Saddhammaṭṭhitikāmena, sāsanujjotakārinā.

Teneva kārīte ramme, pāsādasatamaṇḍite;
Nānādumagaṇākiṇṇe, bhāvanābhiratālaye.

Sītalūdakasampanne, vasaṃ jetavane imaṃ;
Atthabyañjanasampannaṃ, akāsiṃ sādhusammataṃ.

Yaṃ siddhaṃ iminā puññaṃ, yaṃ caññaṃ pasutaṃ mayā;
Etena puññaṃkammena, dutiye attasambhave.

Tāvatiṃse pamodento, sīlācāraguṇe rato;
Alaggo pañcakāmesu, patvāna paṭhamaṃ phalaṃ.

Antime attabhāvamhi, metteyyaṃ munipuṇḡavaṃ;
Lokaggapuggalaṃ nāthaṃ, sabbasattahite rataṃ.

Disvāna tassa dhīrassa, sutvā saddhammadesanaṃ;
Adhigantvā phalaṃ aggaṃ, sobheyyaṃ jinasāsaṇaṃ.

Sadā rakkhantu rājāno, dhammeneva imaṃ pajaṃ;
Niratā puññaṃkammesu, jotentu jinasāsaṇaṃ.

Ime ca pāṇino sabbe, sabbadā nirupaddavā;
Niccaṃ kalyāṇasaṅkappā, pappontu amataṃ padanti.

Aṅguttaraṭṭhakaṃ samattā.

ΠΑΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΑΥΤΗ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Η παρούσα μετάφραση αποτελεί μέρος του PaliVerse Project, της πρώτης πλήρους και ενιαίας αγγλικής μετάφρασης του Κανόνα Πάλι, μαζί με τα Σχόλια (Aṭṭhakathā) και τα Υποσχόλια (Tīkā) και συνοδεύεται από διαδραστικά εργαλεία μελέτης. Το PaliVerse είναι ένα έργο σε εξέλιξη. Οι μεταφράσεις που δημιουργούνται με τεχνητή νοημοσύνη βελτιώνονται συνεχώς μέσω αναθεωρήσεων και σχολίων από ειδικούς. Το παρόν κείμενο αποτελεί την πιο πρόσφατη μετάφραση κατά την ημερομηνία λήψης.

Ημερομηνία δημιουργίας PDF: 14 Σεπτεμβρίου 2026

ΠΩΣ ΝΑ ΠΑΡΑΘΕΣΕΤΕ ΤΗΝ ΠΗΓΗ

PaliVerse (2026). Υποσχόλια. Ο Κανόνας των Ομιλιών - Υποσχόλια. 4. Η συλλογή των αριθμημένων ομιλιών - Υποσχόλια. 11. Υποσχόλια για το βιβλίο των έντεκα. 2. Το κεφάλαιο για τον αναλογισμό έχει ανακτηθεί από το paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος
Κέντρο Μελέτης και Πρακτικής Βουδισμού Τεραβάδα
Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία εγγεγραμμένη στην Ελλάδα
Το παρόν PDF μπορεί να διανέμεται ελεύθερα για σκοπούς μελέτης και πρακτικής.

PaliVerse.org